

მწვანე ალტერნატივას შენიშვნები გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელების შესახებ ნებაყოფლობითი ეროვნული მიმოხილვის (Voluntary National Review, VNR) მეორე ანგარიშის პროექტის¹ თაობაზე²

3 ივნისი, 2020

1. შენიშვნა ანგარიშის შემუშავების პროცესთან დაკავშირებით

ანგარიშის პროექტში, რამდენიმე ადგილზე ნახსენებია ანგარიშის შემუშავების პროცესთან დაკავშირებული ასპექტები, რომლებიც სინამდვილეს არ შეესაბამება.

- ანგარიშისთვის შერჩეული პრიორიტეტული არეალები არ ყოფილა მსჯელობის საგანი თემატურ სამუშაო ჯგუფებშიც კი;
- ანგარიშის პროექტი სამუშაო ჯგუფებს დაეგზავნათ 27 მაისს და კომენტირებისთვის სულ ოთხი სამუშაო დღე მიეცათ;
- ანგარიშის პროექტი დაიგზავნა ინგლისურ და არა ქართულ ენაზე და ამდენად, ინგლისური ენის პროფესიულ დონეზე არმცოდნე მხარეები პირდაპირ გაირიყნენ კონსულტაციის ამ ისედაც ძლიერ შეზღუდული პროცესისგან;
- <http://sdg.gov.ge/>-ზე ანგარიშის პროექტის ინგლისურენოვანი ვერსიის რამდენიმე დღით ადრე განთავსება არ უზრუნველყოფს „საზოგადოების სხვადასხვა სფეროს წარმომადგენლების აქტიურ ჩართულობას“, მათ შორის, იმის გამოც, რომ ამ ვებ-გვერდის არსებობის შესახებ ცნობილია მხოლოდ დაინტერესებულ მხარეთა ვიწრო წრისთვის. გვერდის შესახებ ინფორმაცია არ არის განთავსებული არც საქართველოს მთავრობის და არც რომელიმე სამინისტროს ვებ-გვერდზე.

ამ გარემოებების გავითვალისწინებით, ანგარიშის პროექტიდან ამოღებული ან/და სხვაგვარად ფორმულირებული უნდა იქნეს შემდეგი წინადადებები:

¹ ანგარიშის პროექტი და განცხადება საჯარო კონსულტაციის თაობაზე ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <http://sdg.gov.ge/news-details/26>

² ეს შენიშვნები წარედგინა საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციაში არსებულ მდგრადი განვითარების მიზნების უწყებათმორისი საბჭოს სამდივნოს.

- 83. 11, თავი 3: Georgia's Voluntary National Review is a product of whole of society approach and as a result, various opinions and recommendations from all stakeholders are reflected throughout the report.
- 83. 12-13, თავი 3: Implementing the SDGs is not only responsibility of governments but also it requires an effort by various stakeholders and therefore this VNR will be developed with the whole of society approach and through the consultations as the multi-stakeholder engagement is the cornerstone of VNR process. The draft report will be shared within existing institutional framework (4 thematic working groups) consisting of CSOs, International Organizations, Think Tanks, Academia, Development Partners and Private sector. It has been made also available on the special SDGs website (sdg.gov.ge) to encourage public debate and opinion. All consultations will be designed to be participatory and collaborative.
- 83. 47, თავი 5: Several key areas were identified as emerging issues and targets requiring closer attention, so that the current shortfalls in implementation can be systematically addressed. These were sorted by the working groups into four main categories:..

2. მენიშვნები 4.2.5 ქვეთავთან (4.2.5 Energy) დაკავშირებით

ტექსტი ანგარიშის პროექტიდან:

Being rich with hydropower, solar and wind resources, Georgia has a potential of transforming its energy systems towards renewable and sustainable energy. Total primary energy supply (TPES) of Georgia, in 2018, consisted of 24% renewable energy, that was 18% hydropower and 6% biomass resources (SDG 7.2.1.1). Major energy sources used in Georgia are natural gas (42% of TPES) and petroleum products (26% of TPES). Georgia aims to reach 30% of renewable energy in TPES by 2030. This is an achievable target considering the country's potential in renewable resources especially hydro, solar and wind power generation. Georgia's energy intensity measured as the primary energy supply over GDP stands at 5.1 TJ per million GEL of GDP (SDG 7.3.1), that complies with the country's 2030 goal of 5.8 TJ per million GEL of GDP. However, further industrialization and growth of manufacturing sector could potentially increase the energy intensity.

მენიშვნა: Georgia should increase energy efficiency to improve energy intensity; energy efficiency target should be defined, while this is not even mentioned in the report and has no clear indicator. Using energy intensity to measure energy efficiency does not serve the purpose in this case.

ტექსტი ანგარიშის პროექტიდან:

Georgia's current potential for the hydropower development is not fully utilized, different sources name utilization level to stand at 20-30% (HPEP 2015). The country has also identified potential of building 1,450 MW installed capacity of onshore wind power, that can generate up to 4.2 TW/h of electricity. Georgia also has 1,900-2,200 hours of annual sunlight and global horizontal irradiance (GHI) of 1,000-1,600 kWh/m². To utilize this and ensure establishment of functioning energy markets, government of Georgia signed the accession protocol to the energy community in 2016. Both, under association agreement and the accession protocol Government of Georgia took the responsibility to conduct several reforms in Georgian energy sector. The country is adopting the key directives and regulations of the energy community concerning electricity and natural gas sector, including price transparency, creation of liberalized energy market and inclusive access of all customers to the market. In 2019, parliament of Georgia adopted a new law on energy and water supply, that ensures implementation of the EU and energy community directives and regulations. Furthermore, the new law

defines the term of vulnerable customers and creates a framework to ensure their access to energy and water supply.

შენიშვნა: Georgia signed energy community treaty to further integrate in EU energy market and ensure harmonization with EU Energy package, and not for utilization of renewable resources.

ტექსტი ანგარიშის პროექტიდან:

In 2019, around 99% of Georgian population was connected to the power grid (SDG 7.1.1). Furthermore, the natural gas network has also been increasing substantially from 68% in 2015 to 75% in 2018 (SDG 7.1.3). Access of wider population to the variety of energy sources contributes to the decrease in energy poverty in the country. Furthermore, 59% of population relies on clean fuels and technologies (SDG 7.1.2). This is primarily due to the high share of the hydropower (up to 80%) in total electricity generation of the country. However, most challenging part for the energy consumption of Georgian population is high share of use of firewood, especially in the rural areas of the country. In 2017, around 78% of Georgian rural households used firewood as a main fuel for heating. Providing renewable and sustainable source of energy at an affordable price for households, especially in rural areas is a key challenge for Georgian energy policy.

შენიშვნა: Energy poverty is a significant issue in Georgia. Over 75% of buildings in Georgia were constructed with low energy efficiency standards, resulting in higher energy consumption and therefore, higher utility bills for the population. [WEG 2018 study](#) shows, that 99% of Georgian population has access to electricity and 68% - to gas, however, almost half of the population uses firewood for heating and cooking, wood is often used in inefficient wood stoves that has negative effect on health.

Share of energy expenses in total household expenditure is 12% (its higher than costs on clothes (4%), transport (10%) and education (4%)), however, energy expenses significantly differ among seasons. Energy expenses are twice as high in winter as in summer. It has also to be considered, that most of the population does not fully heat their homes in winter and energy tariffs are not high in Georgia. energy costs in winter represents high burden for population.

ტექსტი ანგარიშის პროექტიდან:

To support increase in the use of renewable energy sources, Georgian National Energy and Water Supply Regulatory Commission (GNERC) has introduced a net metering policy for small scale power generating units. In 2019, total of 108 small scale power generators were involved into the net metering policy with total installed capacity of 1.2 MW. Furthermore, the government of Georgia also introduced a new private-public partnership framework to attract and support the investment in larger power generation projects. Furthermore, the country also actively works on designing support schemes for renewable energy sources, including wind and solar.

შენიშვნა: As part of an agreement with the IMF, Georgia has paused the issuance of new HPP PPAs until a new Public-Private Partnership (PPP) framework can be implemented to limit untoward fiscal exposure for the state (See: Georgia: Letter of Intent, Memorandum of Economic Financial Policies, and Technical Memorandum of Understanding,“ International Monetary Fund, December 4, 2018).

3. შენიშვნა 4.3.1 ქვეთავთან (4.3.1 Equality, Gender Equality) დაკავშირებით

საქართველოს აქვს პროგრესი 5.a.2 მიზნის მიღწევაში და ამ მიღწევის შესახებ არ არის აღნიშნული ანგარიში; კერძოდ:

2019 წლის ივნისში მიღებული იქნა [კანონი „სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის საკუთრების შესახებ“](#), რომელმაც სასოფლო-სამეურნეო მიწის საკუთრების სფეროში სიახლეები შემოიტანა. კანონის მიღებასთან ერთად, ცვლილებები შევიდა არაერთ საკანონმდებლო აქტში, მათ შორის, სამოქალაქო კოდექსში. [2019 წლის 25 ივნისს სამოქალაქო კოდექსში შეტანილი ცვლილების](#) შედეგად, კოდექსს დაემატა მუხლი, რომლის თანახმად, „კომლის ქონებაზე საკუთრების უფლების საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის შემდეგ ეს ქონება კომლის წევრების თანასაკუთრებაა და მასზე ვრცელდება თანასაკუთრებისთვის დადგენილი საერთო წესები“. ამ ნორმის შემოტანით შეიცვალა მიწაზე ქალთა საკუთრების უფლების სფეროში არსებული ვითარება. კოდექსის ამ ნორმით, ქალი ავტომატურად ხდება მიწის თანამესაკუთრე საჯარო რეესტრში კომლის საკუთრებაში არსებული მიწის რეგისტრაციისას და მას ენიჭება მიწაზე სხვა თანამესაკუთრების თანასწორი უფლებები.